

HOTĂRÂREA CURȚII

10 martie 1992*

Powell Duffryn plc împotriva Wolfgang Petereit

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de Oberlandesgericht Koblenz)

„Convenția de la Bruxelles – Convenție atributivă de competență – Clauză din statutele unei societăți pe acțiuni”

În cauza C-214/89,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul Protocolului din 3 iunie 1971 privind interpretarea de către Curtea de Justiție a Convenției din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, de către Oberlandesgericht Koblenz, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

Powell Duffryn plc

și

Wolfgang Petereit,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea articolului 17 din Convenția din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, astfel cum a fost modificată prin convenția privind aderarea din 1978,

CURTEA,

compusă din domnul O. Due, președinte, Sir Gordon Slynn, domnii R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse și P. J. G. Kapteyn, președinți de cameră, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Díez de Velasco, M. Zuleeg și J. L. Murray, judecători,

avocat general: domnul G. Tesouro

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

– pentru Powell Duffryn plc, de către Eckart Wilcke, avocat în Baroul din Frankfurt pe Main;

– pentru domnul Wolfgang Petereit, de către Karl Otto Armbrüster, avocat în Baroul din Mainz;

* Limba de procedură: germana.

- pentru guvernul german, de către profesorul Christof Böhmer, în calitate de agent,
- pentru Comisia Comunităților Europene, de către domnul Friedrich-Wilhelm Albrecht, consilier juridic, în calitate de agent, asistat de către Wolf-Dietrich Krause-Ablass, avocat în Baroul din Düsseldorf;

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale Powell Duffryn plc, ale domnului Wolfgang Petereit și ale Comisiei, reprezentată de domnul Henri Étienne, consilier juridic principal, în calitate de agent, asistat de Wolf-Dietrich Krause-Ablass, în ședința din 15 octombrie 1991,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 20 noiembrie 1991,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin Ordonanța din 1 iunie 1989, primită la Curte la 10 iulie 1989, Oberlandesgericht Koblenz a adresat, în temeiul Protocolului din 3 iunie 1971 privind interpretarea de către Curtea de Justiție a Convenției din 27 septembrie 1968 privind competența judiciară și executarea hotărârilor judecătorești în materie civilă și comercială, mai multe întrebări preliminare referitoare la interpretarea articolului 17 din convenția respectivă, astfel cum a fost modificată de convenția privind aderarea din 1978 (JO L 304, p. 1; ediție specială în limba română: capitol 19, volum 10, p. 16; denumită în continuare „Convenția de la Bruxelles”).

2 Aceste întrebări au fost adresate în cadrul unui litigiu între domnul W. Petereit, în calitate sa de lichidator al societății IBH-Holding AG, în faliment, și societatea Powell Duffryn plc (denumită în continuare „Powell Duffryn”). Din dosar reiese că Powell Duffryn, societate de naționalitate engleză, a subscris acțiuni nominative ale societății IBH-Holding AG (denumită în continuare „IBH-Holding”), societate pe acțiuni de naționalitate germană, cu ocazia majorării capitalului acesteia din urmă în septembrie 1979. La 28 iulie 1980, Powell Duffryn a participat la deliberările unei adunări generale a IBH-Holding, în cursul căreia acționarii au adoptat, prin ridicare de mână, decizii de modificare a statutelor societății IBH, introducând în special următoarea clauză:

„La subscrierea sau cumpărarea de acțiuni ori certificate provizorii, acționarul se supune instanței de care aparține societatea în mod normal, în ceea ce privește toate litigiile între acesta și societate sau organele acesteia.” [traducere neoficială]

3 În 1981 și 1982, Powell Duffryn a subscris din nou acțiuni, cu ocazia majorărilor succesive ale capitalului IBH-Holding și, de asemenea, a primit dividende. În 1983, IBH-Holding a fost declarată în faliment și domnul Petereit, în calitate de lichidator, a introdus o acțiune în fața Landgericht Mainz, susținând că Powell Duffryn nu își îndeplinise obligațiile față de IBH-Holding de a efectua plata în numerar, care îi reveneau în temeiul majorărilor capitalului. Domnul Petereit a solicitat, de asemenea, rambursarea dividendelor, care, potrivit acestuia, au fost plătite necuvenit societății Powell Duffryn.

4 Întrucât Landgericht Mainz a respins excepția de necompetență ridicată de Powell Duffryn, aceasta din urmă a atacat hotărârea respectivă în fața Oberlandesgericht Koblenz, care, considerând că litigiul ridică o problemă de interpretare a articolului 17 din Convenția de la

Bruxelles, a hotărât să suspende judecata și să sesizeze Curtea cu privire la următoarele întrebări preliminare:

„1) Dispoziția inclusă în statutele unei societăți pe acțiuni, în temeiul căreia acționarul, la subscrierea sau cumpărarea de acțiuni, se supune instanței de care aparține societatea în mod normal în ceea ce privește toate litigiile cu societatea sau cu organele acesteia, constituie o convenție atributivă de competență, încheiată între acționar și societate, în sensul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles?

(Această întrebare necesită un răspuns diferit în funcție de cazul în care acționarul subscrie el însuși acțiuni cu ocazia majorării capitalului sau cumpără acțiuni care există deja?)

2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare:

a) Subscrierea și primirea acțiunilor, prin intermediul unei declarații scrise de subscriere, cu ocazia majorării capitalului unei societăți pe acțiuni, constituie forma scrisă prevăzută la articolul 17 primul paragraf din Convenția de la Bruxelles, în cazul unei clauze atributive de competență incluse în statutele unei societăți?

b) Clauza atributivă de competență îndeplinește condiția conform căreia raportul de drept din care provin litigiile trebuie să fie determinat suficient, în sensul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles?

c) Clauza atributivă de competență din statute se aplică și acțiunilor de recuperare fondate pe un contract de subscriere a acțiunilor, precum și acțiunilor în restituire a dividendelor plătite necuvenit?”

5 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a desfășurării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în continuare numai în măsura în care sunt necesare pentru raționamentul Curții.

Cu privire la prima întrebare

6 La articolul 17 din Convenția de la Bruxelles se prevede că dacă părțile, dintre care cel puțin una are domiciliul pe teritoriul unui stat contractant, au desemnat o instanță dintr-un stat contractant pentru a judeca litigiile prezente sau viitoare provenind dintr-un raport de drept determinat, această instanță are competență exclusivă.

7 Este necesar să se analizeze dacă o clauză atributivă de competență, introdusă în statutele unei societăți pe acțiuni, constituie o convenție în sensul articolului 17, citat anterior, între societate și acționarii acesteia.

8 În această privință, Powell Duffryn susține că o clauză atributivă de competență inclusă în statutele unei societăți pe acțiuni nu poate constitui o convenție, deoarece statutele au un caracter normativ care nu îi oferă acționarului nicio posibilitate de a discuta conținutul acestora; acționarul riscă chiar să fie introduse clauze împotriva voinței sale exprese, dacă se prevede o astfel de posibilitate în statute sau în legislația națională aplicabilă.

9 În schimb, domnul Petereit și Comisia susțin, bazându-se pe legislația germană și, în special, pe dispozițiile din Aktiengesetz (lege germană privind societățile pe acțiuni), că

statutele au un caracter contractual și că, prin urmare, o clauză atributivă de competență introdusă în statute constituie o convenție în sensul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles.

10 În această privință, reiese din examinarea comparativă a diverselor sisteme juridice din statele contractante că natura raporturilor între o societate pe acțiuni și acționarii săi nu poate fi calificată întotdeauna la fel. În anumite sisteme juridice, aceste raporturi sunt calificate drept contractuale, iar în altele, acestea sunt considerate instituționale, normative ori *sui generis*.

11 Astfel, se pune întrebarea dacă noțiunea „convenția atributivă de competență”, utilizată la articolul 17 din Convenția de la Bruxelles, trebuie să fie interpretată în mod autonom sau să fie considerată ca făcând trimitere la dreptul intern al unuia dintre statele în cauză.

12 În această privință, este necesar să se sublinieze că, astfel cum Curtea a dispus deja în Hotărârea din 6 octombrie 1976, Tessili (12/76, Rec., p. 1473), niciuna dintre cele două opțiuni nu o exclude pe cealaltă, alegerea adecvată putând fi făcută numai în privința fiecăreia dintre dispozițiile convenției, astfel încât să se asigure totuși deplina sa eficiență, din perspectiva obiectivelor articolului 220 din Tratatul CEE.

13 Noțiunea „convenția atributivă de competență” este decisivă pentru a conferi, prin derogare de la regulile generale privind competența judiciară, o competență exclusivă instanței din statul contractant pe care părțile au desemnat-o. Având în vedere obiectivele și cadrul general al Convenției de la Bruxelles, este necesar, pentru a asigura în măsura posibilă egalitatea și uniformitatea drepturilor și obligațiilor care rezultă din convenție pentru statele contractante și persoanele interesate, ca noțiunea „convenția atributivă de competență” să nu fie interpretată ca o simplă trimitere la legislația internă a unuia dintre statele în cauză.

14 Prin urmare, și, de altfel, astfel cum Curtea s-a pronunțat pentru motive similare, în ceea ce privește în special noțiunea de „materie contractuală” și alte noțiuni, menționate la articolul 5 din convenție, care servesc drept criterii la delimitarea competențelor speciale (a se vedea Hotărârea din 22 martie 1983, Peters, punctele 9 și 10, 34/82, Rec., p. 987), este necesar să se considere noțiunea de convenție atributivă de competență, menționată la articolul 17, ca fiind o noțiune autonomă.

15 În această privință, trebuie amintit faptul că, atunci când i s-a solicitat să interpreteze noțiunea „materia contractuală”, menționată la articolul 5 din convenție, Curtea a hotărât că obligațiile impuse unei persoane, în calitatea sa de membru al unei asociații, trebuie să fie considerate ca fiind obligații contractuale, pe motiv că aderarea la o asociație creează între membri legături strânse de același tip cu cele care se stabilesc între părțile la un contract (a se vedea Hotărârea din 22 martie 1983, Peters, citată anterior, punctul 13).

16 În mod similar, legăturile care există între acționarii unei societăți se pot compara cu cele care există între părțile la un contract. Constituirea unei societăți este expresia existenței unei comunități de interese între acționari, în scopul atingerii unui obiectiv comun. Pentru a realiza acest obiectiv, fiecare acționar este investit, față de ceilalți acționari și de organele societății, cu drepturi și obligații care își găsesc expresia în statutele societății. Rezultă că, pentru aplicarea Convenției de la Bruxelles, statutele societății trebuie să fie considerate ca un contract care reglementează atât raporturile între acționari, cât și raporturile între aceștia și societatea pe care o creează.

17 Rezultă că o clauză atributivă de competență inclusă în statutele unei societăți pe acțiuni constituie o convenție, în sensul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles, care este obligatorie pentru toți acționarii.

18 Nu contează dacă acționarul, împotriva căruia este invocată clauza atributivă de competență, s-a opus adoptării acestei clauze sau dacă a devenit acționar ulterior adoptării clauzei.

19 Astfel, prin faptul că devine și rămâne acționar al unei societăți, acționarul este de acord să se supună tuturor dispozițiilor din statutele societății și deciziilor adoptate de organele societății, în conformitate cu dispozițiile din legislația națională aplicabilă și din statute, chiar dacă acesta nu este de acord cu unele dintre aceste dispoziții sau decizii.

20 O interpretare diferită a articolului 17 din Convenția de la Bruxelles ar conduce la o multiplicare a motivelor de competență pentru litigiile provenite din același raport de drept și de fapt între societate și acționarii săi și ar aduce atingere principiului securității juridice.

21 În consecință, este necesar să se răspundă la prima întrebare adresată de instanța națională că o clauză atributivă de competență care desemnează instanța dintr-un stat contractant să judece litigii între o societate pe acțiuni și acționarii acesteia, inclusă în statutele acestei societăți și adoptată în conformitate cu dispozițiile din legislația națională aplicabilă și din statutele propriu-zise, constituie o convenție atributivă de competență în sensul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles.

Cu privire la prima parte din a doua întrebare

22 Prin prima parte din a doua întrebare, instanța națională dorește să stabilească, în esență, în ce circumstanțe o clauză atributivă de competență inclusă în statutele unei societăți îndeplinește condițiile de formă impuse la articolul 17 din Convenția de la Bruxelles.

23 În temeiul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles, convenția atributivă de competență trebuie să fie încheiată în formă fie scrisă, fie verbală confirmată în scris, fie, în comerțul internațional, într-o formă care este acceptată de practicile în vigoare în domeniul respectiv și despre care părțile sunt sau trebuie să fie informate.

24 Astfel cum a considerat Curtea în Hotărârea sa din 14 decembrie 1976, *Estasis Salotti*, punctul 7 (24/76, Rec., p. 1831), rolul cerințelor de formă impuse de articolul 17 este de a asigura că se ajunge, în mod efectiv, la un consens între părți.

25 Cu toate acestea, este necesar să se sublinieze faptul că situația acționarilor în raport cu statutele unei societăți - care este expresia unei comunități de interese între acționari, în scopul atingerii unui obiectiv comun - este diferită de situația, vizată în hotărârea citată anterior, a unei părți la un contract de vânzare în raport cu condiții generale de vânzare.

26 Este necesar să se sublinieze mai întâi faptul că, în sistemele juridice din toate statele contractante, statutele unei societăți au o formă scrisă. În plus, în dreptul societăților comerciale din toate aceste state, se recunoaște faptul că statutele societății joacă un rol special, în măsura în care acestea constituie instrumentul de bază care reglementează raporturile între acționar și societate.

27 Apoi, este necesar să se sublinieze faptul că, indiferent de modalitatea de achiziționare a acțiunilor, o persoană care obține calitatea de acționar al unei societăți știe, sau trebuie să știe,

că este obligată de statutele societății respective și de amendamentele care li se aduc de către organele societății, în conformitate cu dispozițiile din legislația națională aplicabilă și din statute.

28 În consecință, atunci când statutele societății conțin o clauză atributivă de competență, orice acționar trebuie să aibă cunoștința de această clauză și să consimtă efectiv la atribuirea competenței pe care aceasta o prevede, din moment ce statutele societății sunt depuse într-un loc accesibil acționarului, precum sediul societății, ori sunt incluse într-un registru public.

29 Având în vedere cele menționate anterior, este necesar să se răspundă la prima parte din a doua întrebare adresată de instanța națională că, indiferent de modalitatea de achiziționare a acțiunilor, cerințele de formă impuse de articolul 17 trebuie să fie considerate ca fiind îndeplinite în privința oricărui acționar, din moment ce clauza atributivă de competență figurează în statutele societății și aceste statute sunt depuse într-un loc accesibil acționarului ori sunt incluse într-un registru public.

Cu privire la a doua parte din a doua întrebare

30 În temeiul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles, atribuirea competenței are loc în vederea soluționării litigiilor prezente sau viitoare „provenind dintr-un raport de drept determinat”.

31 Această cerință are ca obiect limitarea sferei de aplicare a unei convenții atributive de competență exclusiv la litigiile care își au originea în raportul de drept în legătură cu care s-a încheiat convenția. Scopul acesteia este de a evita ca o parte să fie surprinsă de faptul că unui anumit for i se atribuie toate litigiile care ar putea rezulta din raporturile pe care le are cu cealaltă parte contractantă și care ar proveni din alte raporturi decât cel în legătură cu care s-a convenit atribuirea competenței.

32 În această privință, o clauză atributivă de competență inclusă în statutele unei societăți îndeplinește această cerință în cazul în care aceasta privește litigiile prezente sau viitoare provenind din raporturile dintre societate și acționarii acesteia ca atare.

33 Întrebarea dacă, în speță, clauza atributivă de competență trebuie să fie considerată ca având un astfel de efect este o chestiune de interpretare, care trebuie să fie soluționată de instanța națională.

34 În consecință, este necesar să se răspundă la a doua parte din a doua întrebare, adresată de instanța națională, că cerința ca raportul de drept din care pot proveni litigiile să fie determinat suficient, în sensul articolului 17, este îndeplinită în cazul în care clauza atributivă de competență inclusă în statutele unei societăți poate fi interpretată în sensul că aceasta se referă la litigii între societatea respectivă și acționarii săi ca atare.

Cu privire la a treia parte din a doua întrebare

35 Prin a treia parte din a doua întrebare, instanța națională dorește, în esență, să stabilească dacă clauza atributivă de competență, invocată în fața acesteia, se aplică litigiilor pe care le judecă.

36 În această privință, este necesar să se amintească faptul că interpretarea clauzei atributive de competență, invocate în fața instanței naționale, îi revine acestei instanțe.

37 În consecință, este necesar să se răspundă la a treia parte din a doua întrebare, adresată de instanța națională, că interpretarea clauzei atributive de competență invocate în fața instanței naționale, pentru a stabili care litigii intră sub incidența sferei de aplicare a acesteia, îi revine instanței respective.

Cu privire la cheltuielile de judecată

38 Cheltuielile efectuate de către guvernul german, precum și de către Comisie, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile din acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebările care i-au fost adresate de Oberlandesgericht Koblenz, prin ordonanța din 1 iunie 1989, declară:

1) O clauză atributivă de competență care desemnează instanța dintr-un stat contractant să judece litigii între o societate pe acțiuni și acționarii acesteia, inclusă în statutele acestei societăți și adoptată în conformitate cu dispozițiile din legislația națională aplicabilă și din statutele propriu-zise, constituie o convenție atributivă de competență în sensul articolului 17 din Convenția de la Bruxelles.

2) Indiferent de modalitatea de achiziționare a acțiunilor, cerințele de formă impuse de articolul 17 trebuie să fie considerate ca fiind îndeplinite în privința oricărui acționar, din moment ce clauza atributivă de competență figurează în statutele societății și aceste statute sunt depuse într-un loc accesibil pentru acționar sau sunt incluse într-un registru public.

3) Condiția ca raportul de drept din care pot proveni litigiile să fie determinat suficient, în sensul articolului 17, este îndeplinită în cazul în care clauza atributivă de competență inclusă în statutele unei societăți poate fi interpretată în sensul că aceasta se referă la litigii între societatea respectivă și acționarii săi ca atare.

4) Interpretarea clauzei atributive de competență invocate în fața instanței naționale, pentru a stabili care litigii intră sub incidența sferei de aplicare a acesteia, îi revine instanței respective.

Due	Slynn	Joliet	Schockweiler	Grévisse
Kapteyn	Mancini	Kakouris	Moitinho de Almeida	
Rodríguez Iglesias		Díez de Velasco	Zuleeg	Murray

Pronunțată astfel în ședință publică la Luxemburg, la 10 martie 1992.

Grefier
J.-G. Giraud

Președinte
O. Due